

Innehåll

Sommar på Ormsö och årsmöte i OHF <i>Claes Hemlin</i>	sid 2	En sommar utan Ormsöresa <i>Elisabeth Hedfors</i>	sid 10
Annons OHF Årsmöte	sid 2	Ormsö på Face-book <i>Elisabeth Hedfors</i>	sid 10
Annons VKÜ årsmöte	sid 2	Coronans tidevarv <i>Christer Widgren</i>	sid 10
Återlämnandet av marker <i>Jana Stahl/ Riina Kaljulaid</i>	sid 3	Angående husbygge <i>Elisabeth Hedfors</i>	sid 10
Sommar på Ormsö Hembygdsgård <i>Marju Tamm</i>	sid 4	Baltisk minnesplats invigd på Färö <i>Gotlands Tidn.</i>	sid 11
Så kom man äntligen fram <i>Lisa Furuviik</i>	sid 6	När hösten kom <i>Cedric Leijonhufvud</i>	sid 11
En annorlunda vår och sommar. <i>Lena Weesar</i>	sid 6	Algor Streng <i>Siiri Liiva, övers. Monica A. Marju T.</i>	sid 12
Ett stort tack! <i>Torbjörn Helgesson</i>	sid 6	Om notisen i Post och inrikes ... <i>Kerstin Hamarin</i>	sid 14
LM har nytt kontor <i>Bengt Brunberg</i>	sid 7	Diverse <i>Charlie Norrman</i>	sid 15
Annons husförsäljning <i>Ingvar Wahlberg</i>	sid 7	Arkivgruppen, ändringar	sid 15
Berättelser under coronan <i>Ingvar Wahlberg</i>	sid 8	Klockringning	sid 15
Tillbaka i spenaten. <i>LG Bäckman</i>	sid 8	Färglagda gamla foton	sid 16
En annorlunda vår och sommar <i>Jan Rönnberg</i>	sid 9	Ny logo för Hembygdsgården	sid 16

Sommar på Ormsö och årsmöte i Ormsö Hembygdsförening.

Sommaren 2020 kommer länge att minnas som en annorlunda sommar. Vi vet ännu inte om den har varit början på ett nytt sätt att leva eller om den var ett tillfälligt undantag. För oss med en relation till Ormsö har den bli inneburit att möjligheten att besöka Ormsö varit mycket begränsade och endast ett fåtal av oss har lyckats genomföra ett sådant besök. Vi andra får hoppas att allt är som vanligt igen nästa sommar.

Som framgår av flera artiklar i detta nummer av Ormsöbladet har sommarens begränsade närvaro av ormsösvenskar och svenskar med rötter på Ormsö inte hindrat att flera aktiviteter med kopplingar till den ormsösvenska kulturen kunnat genomföras. En viktig orsak till att detta varit möjligt är det intresse för och engagemang i den estlandssvenska kulturen som finns bland de ester som bor på ön antingen permanent eller som fritidsboende. Detta är något som vi svenskar har all anledning att uppskatta och glädjas åt då det skapar bästa tänkbara förutsättningar för att kunskap om den estlandssvenska kulturen ska fortsätta att leva på Ormsö.

När detta skrivs är utvecklingen i Sverige avseende coronapandemin tydligt positiv, men ingen vet hur den kommer att utvecklas efter sommaren. Med förhoppningen att utvecklingen fortsätter att vara positiv och att det ska bli möjligt att hålla sammankomster även med personer över 70 år senare i höst har styrelsen beslutat att kalla till årsmöte söndagen den 22/11 14.00. Om så är möjligt kommer det att vara ett fysiskt möte på Eesti Maja, Wallingatan 34. Beroende på situationen kan mötet helt eller delvis komma att hållas digitalt. Då denna tidpunkt ligger långt fram i tiden och förutsättningarna på olika sätt kan ändra sig fram till dess önskar styrelsen att den som vill delta i årsmötet anmäler sig antingen med e-post till ohf@estlandssvenskarna.org eller med sms till 0705082713.

Vi vill ha anmälningarna senast den 9/11. Ange i anmälan hur vi lämpligast kommer i kontakt med er. Genom att de som vill delta har anmält sig är det möjligt för styrelsen att kontakta er och i god tid informera om på vilket sätt det kommer att vara möjligt att delta. Handlingarna till årsmötet skickades ut med Ormsöbladet nr 1, 2020 och kan vid behov åter förmedlas till dem som anmäler sig till årsmötet.

Claes Hemlin Ordförande OHF

ANNONS

Kallelse till årsmöte i OHF
söndagen den 22/11
kl. 14.00
Anmälan krävs
se artikel ovan.

Inställd föreläsning

Leif Carlssons föreläsning om Österblom som skulle ha ägt rum på SOV:s höstmöte, är framflyttad till 27 mars 2021.
Mer information i nästa nummer.

Ormsös framtid

Är du intresserad av dina rötter och Ormsös framtid? Kan du tänka dig att sitta i styrelsen, delta i kortare projekt eller bidra med material till Ormsöbladet? Hör av dig till någon i styrelsen eller redaktionen. Kontaktuppgifter finns på sista sidan i Ormsöbladet.

ANNONS

Kallelse till årsmöte VKÜ
Aasta koosoleku teade VKÜ

22 November Eestimaja
Stockholm.

kl.12.00 - kl.14.00 samling för kaffe
med dopp.
13.00 möte med länk till Ormsö.

Obs. max 10 personer på plats.
Föranmälan görs till ordförande.

Det är möjligt att beställa dagordning, verksamhetsberättelse samt resultatredovisning av ordförande Torbjörn Helgesson.

See on võimalik et tellima päevakord, tegevusaruanne ja tulemiaruanne esimees Torbjörn Helgesson.
torbjorn.helgesson@hoogin.com
mob. 0732740042

Återlämnade marker på Runö, Ormsö, Nargö, Rågöarna och fastlandet

Öppet brev till samtliga estlandssvenskar. Detta är viktig information som berör de markägare i Estland som bor utanför Estland. OHF:s styrelse uppmanar sina medlemmar att informera myndigheterna i Estland när markerna överläts vid t ex arv eller gåva.

Råd och tips kan ges hos Estlandssvenskarnas Kulturförening eller någon av hembygdsföreningarna. Kontaktuppgifter finns på sista sidan.

Utvecklingen i Estland är beroende av att de kan bruka marken.

Medlemmarna i den ideella föreningen Öarnas Ting i Estland (19 öar) har flera gånger diskuterat vad som ska hända på öarna med de tillgångar som tillhör markägare som bor i Sverige, eftersom detta i högsta grad påverkar öarnas fortlevnad. Samtidigt som många sköter sin mark föredömligt finns det också många marker som inte sköts av ägaren och som de som bor på öarna inte kan använda eller arrendera, eftersom de berörda kommunerna inte har några adresser till de personer som bor i Sverige, i de fall då marken har övergått i nästa generations ägo och uppgifterna i Estlands fastighetsregister inte har ändrats.

Det finns också estniska ordstäv som lyder: ”Bedra jorden en gång, och den bedrar dig åtta” och ”Det människan överger tar skogen”.

Öarnas Ting i Estland (ESK) skulle önska att markägarna på öarna (Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning räknar även med de estlandssvenska bygderna på fastlandet) i första hand ska sälja sina fastigheter till de fastboende eller åtminstone först erbjuda dem att köpa vid ev. försäljning. ESK ser det som mycket baklagligt med försäljning av mark till enskilda aktörer utanför öarna, som tyvärr ofta köper på sig jord och skog som en investering, men inte är intresserade av att bruka marken ändamålsenligt. På så vis berövas befolkningen på öarna möjligheten att utveckla och bebygga öarna på ett hållbart sätt. Mark är både en bristvara och en särskilt viktig utkomstkälla på öarna, och osvisheten på området gör att den hittills bedrivna skötseln av marken inte kan fortsätta och till och med att fastboende lämnar öarna.

Som följd av markägarnas inaktivitet kan öarna och övrig svenskbyggd komma att bli sommarstugeområden med endast periodvisa och tillfälliga boende. Dessutom är den lokala kulturen och historien tyvärr inte viktig för många av dessa s k ”nybyggarna”.

Goda exempel kan anföras från Runö, där många svenska markägare har slutit tillsvidareavtal med runöbor om markanvändning på villkoret att marken förvaltas ändamålsenligt. Eftersom merparten av jordbruksmarken ligger i ett Natura 2000-område, är det bästa att använda dem som betesmark. På Runö finns det nu ca 200 får och 50 nötkreatur, som ser efter de naturliga betesmarkerna och på så vis skyddar dem från att växa igen eller bli till skog. På Runö är fortfarande, liksom på den gamla svenska tiden, de urgamla djurraserna förhärskande. De är motståndskraftiga, väl hemmastadda i naturen och klarar sig nästan helt på egen hand. Det är nötdjur av estnisk lantras och får av estnisk (runsk) lantras. Ullen hos lantrasfären på Runö skiftar vitt såväl i struktur som färg från glänsande vitt till kolsvart, och däremellan i många olika toner av grått, brunt och beige. En idealisk kombination för att göra strumpor, sockor

och vantar med runömönster så som våra förfäder gjorde det för hundratals år sedan. Och så gör även vi. Ullen spinner vi till garn och av garnet väver vi in gamla runösvenska mönster i strumporna, sockorna och vantar. En del garner färgar vi med växter, om det behöver läggas till en blå, gul eller röd rand i runövästen, eller väver till tyg. Till runökjolen passar färens svarta och vita färg. Det ligger en ära i att bära runödräkter, även enskilda plagg såsom sockor, västar och vantar, och det är med särskilt varmt hjärta man bär den egna öns kläder av ull från den egna öns får. Och det kulturella arvet bevaras, skyddas och förs sedan vidare. Runösvenskarna och alla dem, som även på andra ställen har stött den lokala gruppen, ska ha tack för det. enskilda plagg såsom sockor, västar och vantar, och det är med särskilt varmt hjärta man bär den egna öns kläder av ull från den egna öns får. Och det kulturella arvet bevaras, skyddas och förs sedan vidare. Runösvenskarna och alla dem, som även på andra ställen har stött den lokala gruppen, ska ha tack för det.

Våra rekommendationer:

- Fatta ett beslut om er mark/era marker i dag. Om ni inte vill sälja i dag, så lämna inte arvegods utan ägare på ett sådant sätt att nästa generation av arvingar inte kan fatta något gemensamt beslut om vad som ska hända med deras egendom och att mark lämnas obrukad i årtionden. Uppdatera uppgifterna i Estlands fastighetsregister. Hjälp kan ni få av berörd kommun.

- De berörda kommunerna har överblick över den aktuella markanvändningen och dem som bor året runt på öarna, och är intresserade av att mark fortsätter eller börjar att användas. Om ni inte vill sälja markerna, så arrendera ut dem till en fastboende jordbrukare. Om ni vill sälja mark, så sälj den utan provision och till ett rättvist pris till en fastboende på villkoret att marken står till köparens förfogande under ett visst antal år och att den bara kan säljas vidare på samma villkor till en annan fastboende. På så vis fattar ni bra beslut och stödjer medvetet bevarandet av det estlandssvenska kulturarvet på öarna och andra ställen. Det finns starka grupper med varaktiga band till hembygden som är intresserade av hembygdens kulturhistoria, och dessa grupper kan då utveckla och bevara det estlandssvenska kulturarvet i det samhälle, där historien fick sin början. Meddela er önskan om att sälja eller hyra ut till berörd kommun, för på de flesta av öarna råder det brist på odlingsbar mark.

Om ni inte känner förtroende för berörd kommun, kan ni vända er till Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning, som i samarbete med Öarnas Ting i Estland kan föra samman markägare med köpintresserade fastboende.

Jana Stahl
ordförande Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning

Riina Kaljulaid
ordförande i föreningen Öarnas Ting i Estland

Sommar på Ormsö hembygdsgård

av Marju Tamm

Vi började säsongen i år som vanligt – i mitten av maj. På grund av pandemin hade vi besök av endast familjer och inga stora skolgrupper, som det brukar vara under den här tiden. Å andra sidan var det bra för det gick ju inte att ha det vanliga talkot i år. Det gav oss lite tid att göra i ordning utställningen och trädgården.

Även om vi inte hade det officiella talkot, så gjorde vi några nödvändiga arbeten i våras. Yngve Rosenblad och hennes dotter Freia hjälpta till att sätta upp utställningen, Elle Palmppu från Ormsö skola hjälpte till med att tvätta fönstren, Algor Streng och vår vän Kaarel Tüür från Muhi/Moon lagade taket och ugnen i bastun.

Trots pandemin och en långtråkig vår, så blev sommaren extremt aktiv. Här är några höjdpunkter:

Den 7 juli

Folkdräktens dag – detta evenemang hade initierats av det Estniska hantverksförbundet och ägde rum i hela Estland. Här på Ormsö organiserades det av Vormsi handarbetsförening och Kristina Rajando. Alla kunde komma och visa vad de har hemma. Marilyn Juhkam, avgångselev från Ormsö skola, och hennes lärare Ene Rand, fick en utmärkelse - ett vävt band för att Marilyn har gjort en komplett Ormsödräkt på handarbetslektionerna under överinseende av Ene Rand. Och givetvis serverade vi kaka och kaffe.

Marilyn Juhkam, avgångselev från Ormsö skola får en utmärkelse, det vävda bandet (estniska: linda) av Vormsi handarbetsförening för att hon under handarbetslektionerna lyckats tillverka en komplett Ormsödräkt. (okänd fotograf)

Den 4 juli

Gamla husdagen – i samarbete med Estniska friluftsmuseet (Rocca al Mare) i Tallinn hölls ett seminarium om att ta hand om gamla hus, om vilka de huvudsakliga problemen som kan finnas med sådana. Efter seminariet gick vi runt på hembygdsgården för att hitta de största problemen. Det visade sig att våra museibygnader inte

är i så dåligt skick. Några problem finns dock t ex taket på ladan. Det här var ett öppet evenemang och alla kunde delta.

Seminarium: Att ta hand om gamla hus.

Foto: Marju Tamm

Den 18 juli

Öppna gårdar med hemmakaféer – på den här dagen kan alla hushåll på Ormsö öppna sina dörrar och bjuda in till sina kaféer. Ormsö hembygdsmuseum öppnade kaféet "Flugsvamp" där det serverades många olika produkter från lokala trädgårdar och skogen. Till exempel hade vi kantarellpaj och te gjord på mynta. Vi gjorde också ett litet program för dagen – det började med en konsert "Metsaforte" med ett band från Pärnu. Sedan presenterade Barbi Pilvre, en sommarhusägare i Sviby, sin bok "Minu Vormsi" (Mitt Ormsö) och Thea Karin, en journalist från Radio KuKu visade en tysk tv-film från 1990-talet om Estlands små öar, inklusive Ormsö i Estland. Evenemanget blev en succé, vi hade över 100 besökare och vi sålde många böcker. Till vår stora överraskning kom vår granne från Nilsasa, Christian Veske med sin familj, som ordnat en välgörenhetsförsäljning i sin trädgård samma dag och hela vinsten skänktes till hembygdsgården.

Marju Tamm och grannen Christian Veske som ordnat en välgörenhetsförsäljning och skänkt hela vinsten till hembygdsgården.

Den 29 juli

Olofsdagen

Dagen började med Estlands president Kersti Kaljulaid's besök på museet. Vi gav en liten rundtur, Algor Streng visade sitt båtbygge och sedan hade Ivo Sarapuu och Ene

Sarapuu från Ormsö kommun ett snabbt möte med henne i stallet. Det verkar som om presidenten tyckte bäst om båtbygget. I år började kaffeserveringen på hembygdsgården senare än vanligt – vid 17-tiden. Vi serverade kaffe och kaka, Marju och Yngve höll en liten talharpekonserter i stallet. Trots att evenemanget ägde rum efter att färjan hade åkt från ön, hade vi många besökare, jag tror att det var mellan 60 och 70.

Dagen slutade med en diskussion ”Strategi för det estlandssvenska kulturområdet”. Den organiserades av SOV Estland och Ragnar Siil ledde diskussionen.

Foto: Egon Erkmann

Algor Streng till vänster fick många frågor om båtbygget.

Marju Tamm och president Kersti Kaljulaid. Foto: Egon Erkmann

Juli-augusti

Workshops med renovering. Rutt Veide från Skogsvaktargården, Magnushov organiserade workshops tre gånger under sommaren. Hon visade hur man förbereder fönsterbågar innan målning, lärde sedan ut hur man blandar olika naturfärger och hur man använder dem på olika underlag. Några fönsterbågar och trädgårdsmöbler på museet blev målade som exempel.

Fullt hus vid talharpekonsertern i stallet. Foto: Egon Erkmann

Algor Streng har byggt en båt av Ormsötyp på museet. Det har varit en av huvudattraktionerna i år. Algor har fått förklara och svara på många frågor om arbetet med båten, men som tur är har han också hunnit jobba.

Jana Kokk visar museet för presidenten.

I år har vi fått mycket hjälp av Ormsöboende. Jag skulle vilja tacka allihop, vi hade inte klarat av allt utan er:

1. Algor Streng från Rumpo Olarsa för hjälpen under våren, för båtbygget och gåvan till projektet för ett hantverkscentrum.
2. Kaarel Tüür, Algors vän och båtbyggare från Muhu, för hjälpen under våren med lagning av taket och bastuugnen.
3. Harry Rosenblad Diby Nimasa som lagade gräsklipparen.
4. Yngve Rosenblad Diby Nimasa och hennes dotter Freia som under våren hjälpte till med att ställa i ordning utställningen på museet. De har också hjälpt till vid nästan varje evenemang i sommar, talharpekonsertern på Olofsdagen samt gåvor (hon har skänkt 10 Euro i månaden i över två år).
5. Elle Palmppuu (skollärare) för fönstertvätten i våras.
6. Christian Veske och hans familj från Sviby Nilsasa med trädgårdsarbete, en penninggåva och intäkterna från välgörenhetsförsäljningen för museets räkning.
7. Egon och Kristi Erkmann från Sviby Larsa för hjälp på Olofsdagen från tidig morgon till sena kvällen.
8. Kristina Rajando och Vormsi handarbetsförening som organiserade Folkdräktens dag.
9. Barbi Pilvre från Sviby Mägede (redaktionen undrar: finns det ett svenskt namn?) som organiserade bokpresentationen och filmvisning.
10. Rutt Veide från Magnushov för genomförandet av workshops med renoveringar och en gåva.
11. Henry Timusk från Saxby Smees för organisering av museinatten den 29 augusti och som alltid är ett gott stöd med ljud och videoutrustning.
12. OÜ Södervik (Anu and Ants Streng från Rumpo Mäe talu) skänkte en penninggåva.

Så kom man äntligen fram...

av Lisa Furuviik Backesa Förby

”Ja, nu är man i Förby på Ormsö till slut! Jag åkte över från Kapellskär till Paldiski i slutet av juli. Bokade mig en stor hytt och tog med egen mat, ville inte vara i gemensamma utrymmen och riskera nåt.

När jag kom till Paldiski fick jag skriva på ett papper och intyga att jag skulle hålla mig i karantän i 14 dagar. Sen fick jag hjälp av min svåger att göra mina matinköp i Haapsalu och på Ormsöfärjan satt jag kvar i bilen under resan över till ön.

Idag (12/8) har min karantän gått ut, så idag blev det en utflykt till Haapsalu. Våra svenska grannar i byn är i karantän nu, så vi hjälpte dom med lite inköp från stan. Ska bli kul att kunna röra mig lite mer fritt nu, kanske till och med ett besök på en av öns tre krogar!

Stranden i Förby.

Foto Lisa Furuviik

Jag har nu bokat min hemresa med Baltic Queen i början av september! Den ska ju börja gå Sto-Tallinn fr om 26/8. Den går dock bara en tur i veckan och tillåter inga kryssningspassagerare, bara personer med fordon. Det blir skönt att åka med Tallink Silja, så kommer man direkt till Värtan i stället för till Kapellskär!

Har njutit och njuter av vistelsen här, och det känns verkligen härligt att kunna vara på Ormsö även denna sommar.

Ser dock fram emot en ”normal” sommar 2021, när ni alla som vill kan komma hit och vi kan ses på hembygdsgården och på Rälby marknaden! Vi håller tummarna för det ”

En annorlunda vår och sommar 2020 ...

av Lena Weesar

En annorlunda vår och sommar förde 2020 med sig – det blev en vår utan ljuvliga morgnar till näktergalens sång över en tidig kopp kaffe på verandan på Stor-Jonas. Det blev en sommar utan spännande vandringar i trollskogarna kring Kärrslätt. Utan lata dagar läsandets under det gamla päronträdet. Utan glada vänners lag över goda middagar och utan de storslagna solnedgångarna vid stranden i Kärrslätt.

I år blev det ingen rökning av korngrynskorv i Förby. Inget firande av Olofsdagen i Hullo och inga fynd på Rälby marknad. Inga besök hos vänner i byarna, inga vandringar längs stranden i Saxby och inte heller något smultronplockande bakom Bissve.

Jag visste inte att jag skulle sakna räven och katten som brukar komma och hälsa på, inte heller visste jag att jag skulle sakna kornknarrrens spelande över ängen och doften av nattviol i skymningen. Jag visste inte att jag skulle sakna naturens livgivande lugn så mycket, så som den är på Ormsö.

Nu vet jag det efter att inte kunnat komma till ön för första gången på närmare 20 år. Två eller tre gånger per år har jag rest till Ormsö för jag blev förälskad i ön den första gången jag kom dit. Jag visste att jag måste komma tillbaka, och tillbaka, och tillbaka ... Men i år blev det en mycket annorlunda vår och sommar. Utan Ormsö.

Stort Tack!

Som ordförande för VKÜ vill jag här framföra ett stort tack till Marju Tamm och alla som ställt upp på Ormsö för att starta upp museet och genomföra verksamheten i sommar.

Det är med glädje och stolthet som jag konstaterar att verksamheten på museet och Norjagården idag är en stabil hörnsten för samhället på Ormsö. Ännu ett stort tack.

Torbjörn Helgesson

Suur tänu!

Nagu esimees VKÜ ma sooviksin ütle suur tänu Marju Tammele ja kõigele kes aitasid et algustama talumuuseum ja läbi viima suvi tegevus.

See on suuriga rõõmus ja uhkus mina näen et tegevus talumuuseumis ja Norjasa talu on täna stabiilne nurgakivi Vormsil.

Jälle suur tänu.

Torbjörn Helgesson

Läänemaa Metsaühistu har nytt kontor och information på nätet

Av Bengt Brunberg

Läänemaa Metsaühistu (LM) har nytt kontor

Eftersom LM:s gamla kontorshus ska stängas så har man nu enligt chefen Mikk Link flyttat till stadsdelen Uuemõisa i Hapsal. Adressen är Tallinna maantee 80 och kontoret ligger därmed precis vid huvudvägen in mot staden, när man kommer från östsidan. Kontoret har en stor logotyp för skogsägareföreningen på framsidan av huset och en mindre vid ingången på högra sidan för att vägleda besökare rätt till andra våningen. Framför huset finns parkeringsplatser för besökare. Passa alltså på, när ni besöker staden, att titta in till LM om ni har frågor om ert skogsbruk.

LM:s nya kontor i Hapsal

(Foto: Mikk Link)

Krav på avverkningsrestriktioner

Som vi tidigare rapporterat så har det varit diskussioner i Hapsal om utvidgade restriktioner för avverkning i närområdet. LM agerade då för att framföra krav på en rättssäker process och för att försvara de enskilda skogsägarnas rätt till ekonomisk kompensation vid stora restriktioner. För närvarande har vi ingen ny information om hur det ärendet går vidare.

Nyligen har det gjorts ett upprop på Ormsö om att starkare restriktioner ska införas för skogsbruket där. Det finns ju flera aktörer som avverkar på ön, men det bör framhållas att vi litar på att LM tar både kort- och långsiktigt ansvar vid avverkningsåtgärder och i dialog med markägarna anpassar sin avverkning till förhållandena, t ex höga naturvärden eller särskilt vindutsatta områden. Vid ett möte med bl a kommunen om dessa frågor nu i juli representerades de enskilda skogsägarna av Erametsaliit, deras centrala organisation i skogspolitiska frågor, och man framhöll då bl a följande juridiska ståndpunkter:

- om myndigheterna planerar för restriktioner så måste dessa vara proportionella och markägarens rättigheter beaktas,
- berörda skogsägare måste informeras individuellt om läget i planprocessen,

- om det inte går att hitta en rimlig balans mellan ägarens och det allmännas intressen ska kompensation utgå för inkomstbortfallet,
- om restriktionerna omöjliggör användning av fastigheten kan ägaren ansöka om att kommun eller stat köper fastigheten.

Det är i nuläget oklart hur flera olika estniska lagar sammantaget reglerar dessa frågor, men vi får vid behov återkomma när vi vet mer.

Mer information går att hitta på internet

Om du vill söka mer information använd då t ex hemsidan för skogsägarnas operativa samarbetsorganisation Metsaühistu, www.metsauhistu.ee. Om allt fungerar bra så får du där en fråga om du vill ha den estniska texten översatt, t ex till svenska. Du kan sen klicka dig vidare till Läänemaa Metsaühistu, antingen via fliken "Nyheter" till LM:s nyhetssida eller via fliken "Kontakta" till LM:s Facebook-sida. LM har i nuläget inte någon särskild flik för svenska medlemmar, som vi länge varit inriktade på, men tack vare den direkta översättningen som kan göras går det faktiskt relativt lätt att tillgodogöra sig en hel del – så prova gärna detta. Mer intressant information om det estniska skogsbruket finns också från andra centrala organisationer som Erametsaliit och Erametsakeskus, men det får vi återkomma till på lämpligt sätt.

Information från VKS finns som vanligt på hemsidan www.vastrakustenssskogsagare.se och ni når oss via mejl på: info@vastrakustenssskogsagare.se.

ANNONS

Klubba 16 på Rälby Klubba är till försäljning på grund av hälsoskäl. Huset är byggt i traditionell Ormsöstil i ett- och ett halvt plan på ca 85 m². Murad skorsten och braskamin.

3 sovrum + allrum, kök och tvättrum samt miljötoalett. Tomt: skogsbevuxen mark ca 1 ha. Nära havet. Egen borrad brunn och pump som delas med grannen.

Vid intresse, mail: ingvarwahlberg@bredband.net eller ring: +468-895975

Redaktionen bad några personer, som brukar åka till Ormsö minst en gång om året, att berätta om hur coronapandemin påverkat dem. Här är de bidrag vi fått in. Om du själv vill skriva några rader går det bra att höra av sig till Ormsöbladet!

Först från Ingvar Wahlberg:

Jag tar vara på möjligheten och lämnar lite om hur jag har upplevt året hittills.

Rent allmänt vill jag karakterisera det som ett sk-t år. Började redan på hösten med en rad förkylningar och hosta som jag inte blev av med på hela vintern så egentligen var jag nog ett riktigt lämpligt offer för coronan när den började härja i mars. Genom att tillämpa karantän har vi dock hittills lyckats undvika att bli drabbade av den. Hoppas att det fortsätter så!

Under den jobbiga vintern kunde vi i alla fall se framåt mot några veckor i maj på Ormsö. Bland gullvivor, liljekonvaljer och skogsanemonerna som blommar så fint på vår tomt på Rälby Klubba. Vi såg verkligen fram emot det och att träffa gamla vänner på bl a Hembygdsgården.

I början av mars gjorde vi en kryss till Tallinn och besökte vår tandläkare som fixade till lite defekter. Två dagar senare ställde Tallink in trafiken. Vid det tillfället trodde vi inte att det fortfarande i slutet av augusti skulle gälla. Troligtvis blir det så ett bra tag till. Det är naturligtvis trevligt att ha ett hem som man trivs i men det kan bli för mycket av allt. Men de årliga turerna till Ormsö är något som vi sett framemot och som gett stimulans inför vintern. I år saknas det något väsentligt i vår tillvaro.

Skogsanemoner på tomten i Rälby klubba.

Med tilltagande ålder så blir till slut någon resa den sista. Det var troligen så det skulle bli för mig i år. Som bilförare. Mitt glaukom växer till sig och hindrar snart bilkörande. Av den anledningen har vi också beslutat att sälja huset på Rälby Klubba. Är du intresserad så hör av dig till: ingvarwahlberg@bredband.net Se annons sid. 7.

fortsättning från sidan 5

13. Ormsö kommun stod för kostnaden av kakan vid Olofsdagen.
14. Tatjana Säas för allt stöd och hjälp.
15. Marja and Timo Leskinen från Håkabacken, Larsa för hjälp med renoveringsarbeten och en större donation till hantverkscenterprojektet.
16. Jana Kokk och Egon Erkmann som alltid gör mer än vi förväntar oss som museipersonal.

Hembygdsgården har numera en egen Facebooksida. Sök på Vormsi talumuuseum, där finns det fler bilder. Lägg märke till den fina loggan som är ny!

OHF och VKÜ vill, genom redaktionen, rikta ett varmt tack till alla dessa insatser och för de gåvor som skänkts till hembygdsgården och till projektet för ett hantverkscentrum på Norjasgården.

Är du intresserad av att bidra med gåvor till projektet går det bra att göra det genom inbetalning till OHF pg: 635 13 76 -6 – märk med Norjasprojektet.

Tillbaka i spenaten

av LG Bäckman Förby Backesa

Resan till Ormsö i juni blev lite annorlunda den här gången, Norrtälje-Paldiski utan hytt men med sittplats i fätölj där det var svårt att sova med en hostande i raden bakom. I övrigt passade allting mig väldigt bra, man slapp betala för en dålig kabaré och både middag och frukost var helt ok (avstånd 2 m. verkar dock inte ha nått fram till esterna.)

Tullen var absolut inga problem, dom frågade hur länge jag skulle stanna och jag svarade, kanske resten av mitt liv (både han och jag skrattade) dom var mycket trevliga men man var tvungen att specificera exakt var man skulle uppehålla sej under karantäntiden. (När Marju [red. anm. Terro] kom från Åland ringde dom upp henne för att kolla att telefonen befann sej i Rälby).

Jag hade bunkrat i Norrtälje för 14 dar med kontrollerade utgångsdatum och H-mjölk. 14 dar hemma på gården var heller inga problem, när gräset nådde över knäna och sättpotatisen fortfarande i sina påsar saknades inte sysselsättning. Det har varit ont om svenskar på ön, dom enda som varit här hela tiden under pandemin är Linnea och Rolf i Saxby.

Olofsdagarna gick mej helt förbi, jag vet att president Kaljulaid förärade ön med ett besök men jag var i Haapsalu den 29:e, men jag hann till ett möte på hembygdsgården på eftermiddagen som handlade om estlandssvenska traditioners framtid, men allt hölls på estniska och dom enda svenskarna på plats var Patrik Göranson och jag. Min estniska är mer än bristfällig...

Tackan Emma i mitten med två lamm.

Hembygdsgården har haft öppet och skötts föredömligt hela sommaren. Jag var förbi marknaden i Rälby men det var en besvikelse, där var kanske 5-6 stånd och mycket lite besökare, annars har det varit mycket estniska turister på ön, dom semesterar nog i Estland i dessa tider precis som svenskarna semesterar i Sverige.

L.G. Bäckman stående i själva odlingen.

Jag hade tänkt starta upp mina bikupor i år men jag kom hit försent. Ska man köpa bin ska det ske på våren när bina svärmar, då är det lättare att dela ett samhälle till två, så det får bli nästa år. Men jag har skaffat mej lite sällskap på gården, en tacka (Emma) med två lamm som hörs över hela byn, jag har nog skämt bort Emma med lite för mycket fallfrukt för hon kommer som ett skott och bräåker så fort hon får se mej.

Förutom min svägerska som kom den 29:e juli så dök en annan granne upp, fam. Lindell i mitten av augusti och stannade en vecka för att arbeta på deras nya hus. Det blir en resa raka vägen från Paldiski till huset, jobba en vecka och raka vägen tillbaka. Det är tuffa regler för karantän och 200 euro i böter om man bryter mot någon. I övrigt verkar livet här i Estland gå vidare i lugn och ro och dom fåtal smittade man hittar (oftast i nordost och från en nattklubb i Tartu) brukar det ligga på ca. 3-4 per dygn och inga avlidna.

Vi får hoppas att antalet smittade minskar i Sverige så vi slipper karantän så alla gamla bekanta estlandsvenskar dyker upp här på Ormsö.

En annorlunda vår och sommar 2020 ...

av Jan Rönnerberg

Det skulle ju vara i år vi fick visa upp Aibokören för Ormsö och Ormsö för Aibokören. Våren löpte på i den obrutna optimismens namn. Jag och Monica A snickrade ihop text- och nothäften på alla upptänkliga språk (nästan) tillsammans med vår körledare Helle. Texter letades upp, översattes, kompletterades, och lite ny musik i klassisk laik-stil skrev jag också ihop, som provspelades av Yngve och Marju och sen justerades efter det. Bo- och transportlogistik började falla på plats och de flesta giggen var inbokade. Allt detta fungerade bra i den nya digitala verkligheten.

Det skulle ju också för Rönnerbergsk del vara ett tripeljubiléumsår. Inte bara 30 år sedan kyrkoåterinvigningen och vårt första (talar då för Lars och mig) besök på ön, utan också 20 solvarv sedan vi återkom till gården (efter en 57 somrars parentesbortovaro, annars obrutet sedan ca 1750). Och dessutom jämnt 100 sedan farfar byggde klart nya mangårdsbyggnaden.

Nu räknar vi iskallt med att allt detta i stället blir av nästa år, och då får man göra en grej av själva fördröjningen också. Allt är ju nu förberett i sällsynt god tid...

Det blir en Magisk Olofsvecka på Ormsö i allmänhet och i Rälby i synnerhet 2021!

En sommar utan Ormsö resa

av Elisabeth Hedfors Kärrslätt, Jönköping

Vi hade fått noterna till Aibokören och börjat öva in våra stämmor. Min man hade köpt ett par byxor på second hand för att sätta ihop sin Ormsö-dräkt.

Och då kom corona. Vi bestämde oss redan i början av april för att inte planera någon resa till Ormsö. En egen-upplevd vecka på intensiv-vårdsavdelning i Hapsal räckte som skäl för att inte resa till Estland med risk att bli svårt sjuk.

Under sommaren har vi haft nära kontakt med människor på Ormsö. Vi har längtat dit och blivit påmind om allt vi uppskattar med Estland och Ormsö. När längtan tagit sig orealistiska proportioner har jag tänkt att det nog beror på det jag kallar för vår "ärvda längtan". Farfar, pappa, ja hela slakten längtade ständigt "hem till Ormsö". Men det gick inte att resa hem.

Vi är glada över att vår gård inte stått tom, fast vi själva inte kunnat vara där. Vänner till vänner har hört av sig och haft semester i stugan.

30-årsfirandet av Ormsö-kyrka följde vi via Face-Book. Det är stort att se hur den estlandssvenska traditionen bärs vidare av människor som i dag är fast- eller sommar-boende på ön. Vem kunde tänka 1990, vid återinvigningen av Ormsö kyrka, att 30 år senare skulle Estlands president tas emot på ön av kommunfullmäktiges ordförande och kommundirektören, iförda egna Ormsö-dräkter?

Vi är trots allt tacksamma att skälet till att vi inte kunde resa till Ormsö denna sommar, inte var ett krig med ockupation, utan ett virus som vi hoppas och tror ska kunna bekämpas.

Ormsö på Face-book

För dig som använder Face-book finns en grupp som ger bra information om aktiviteter på Ormsö. Vormsilased är en sluten grupp för personer som bor, vistas på eller är intresserade av ön. Där hittar man info om alla event, tex: Maraton, Bilrally, Aktiviteter på hembygdsgården, Öppna trädgårdar, Gårdsfika osv. Här delas om någon har fisk eller grönsaker över eller om man behöver skjuts till Tallinn. Dessutom länkas till artiklar om Ormsö i press, radio och TV.

Texten skrivs förstås på estniska, men kan översättas till svenska eller engelska. Den engelska översättningen är strået vassare än den svenska, som ändå är tillräckligt bra för att ge god information.

Elisabeth Hedfors Kärrslätt, Jönköping

Coronans tidevarv

av Christer Widgren

Coronans tidevarv, om aktuellt hotläge påminns vi om dagligen. Mycket i vår tillvaro har ställts på ända och Claes Hemlin kan i sin ledare inte låta bli att se likheter med hur han föreställer sig hur situationen på Ormsö var i början av 40-talet.

En situationsbild från våren 1940, inhämtad från några foton, lite under åren uppsnappad information och några spridda texter, om min far Johan Widgren, Hosby Jakas, utgör underlaget.

Far avlade studentexamen i Hapsal 1930 och därefter följde några år med värnplikt, examinerad fältskär, islandsfiskare på sommaren och lärare i Norrby/Hosby vintertid. Far avlade därefter styrmansexamen i Arensburg (Kuressaare) och därefter var han ombordmönstrad på diverse fartyg från en 5-mastad skonare till passagerarfartyget Vironia på linjen Tallinn/Stockholm.

Vintern 1939 var han som styrman på väg i Rexbolagets S/S Granö från USA till Helsingfors. Vinterkriget hindrade vidare framfart, varför lasten lossades i Halmstad. Order kom att S/S Granö skulle gå till Stavanger för att eskorterad gå vidare till England. Låg i Stavanger när Tyskland den 9 april anföll Norge, bl.a. blev fartyg på Stavangers redd beskjutna. Jag har ett foto daterat den 21 maj där 4 befäl från Granö, som tyskarna tagit i beslag, mönstrat av för att per tåg via Oslo ta sig hem. Estniska ambassaden i Oslo var utrymd, men öppen, varför far kunde skriva ut en estnisk ID-handling/pass. Resan gick vidare till Estland och Ormsö/Hosby, där han tillsammans med föräldrar och syskon byggt ett nytt hus.

Jag överhörde ett samtal i Visby på 70-talet, vid min faster Marias begravning, mellan en dam och far om ett bröllop i maj/juni 1940 där hon som liten flicka fick sitta på kuskbocken bredvid far – återseendet blev glatt. Oklart vilka som var brudpar, kanske någon läsare kan klarlägga situationen?

Vi känner fortsättningen, ryssarna kom i mitten av juni.

Parallellt med yttre hot som krig och corona kan ändå samhället till delar fungera.

Angående husbygge

Hälsningar från Magnus och David Lindell. De bygger på sitt hus i Förby och reste dit i början av augusti. Innan de reste läste de alla regler. För den som äger eget fritidshus är det inga problem att tillbringa tiden där. De fick skriva på ett intyg vid inresan att följa reglerna för självisolering. Man riskerar böter på 200 euro om man bryter detta.

Elisabeth Hedfors

Man får i princip bara köra direkt från Paldiski till Ormsö, men kan proviantera i Hapsal. Under båtresan över till Ormsö måste man sitta kvar i sin bil.

Man får inte, under karantänstiden, handla i butiken på Ormsö eftersom den är så liten och man där inte kan hålla avstånd.

Det var inga som helst problem att resa in då man följde ovanstående

Hälsning Elisabeth Hedfors

Baltisk minnesplats invigd på Fårö

Många av de 11000 flyktingar som anlände till Gotland under andra världskriget kom till Fårö. Det är bakgrunden till att Fårö Hembygdsförening och Fårö församling i Svenska kyrkan engagerat sig i en speciell minnesplats.

Vid invigningen av minnesplatsen på onsdagen hölls minnestal och sjöngs sånger – och man visade flyktingbåtar. Som framhölls i inbjudan är det egentligen ingen som vet hur många som avled under de farliga färderna i småbåtar över Östersjön.

Kerstin Blomberg har genom åren intervjuat flyktingar och Fåröbor som hjälpte till. Hon var nu en av talarna vid invigningen och berättade om exempel på fåröbor som tog emot flyktingar.

– Jag har sedan barnsben tyckt det varit intressant och berörande.

Hon berättade bland annat om lilla Anny Himmist från Ösel, vars pappa snickrade en flyktbåt i smyg. Flickan begravdes på Fårö kyrkogård 1944.

– Jag är mycket tacksam att hembygdsföreningen och församlingen har stött min ide´ att det ska finnas en baltisk minnesplats på Fårö, säger Kerstin Blomberg. Estlands konsul Riina Noodapera och Lettlands konsul Egil Linge medverkade. Tillsammans satte de blommor vid Anny Himmist grav på den kulturmärkta barnkyrkogården.

En person som var med på begravningen 1944 berättade för Kerstin Blomberg att hennes mamma hade plockat ringblommor och blåklint och lagt på gravstenen, blåklint som är Estlands nationalblomma.

Graven och minnesplattan har bekostats av Fårö Hembygdsförening.

Riina Noodapera, Egil Linge och Kerstin Blomberg

Text och bild: Lasse Linusson Gotlands tidningar 21 juli 2020.

När hösten kom av Cedric Leijonhufvud

Några minnen från svenskbygderna i Estland 1939

1939 reser friherre Cedric Leijonhufvud till Ormsö där han lär känna "trevliga människor och gamla svenska traditioner". Han stannar tills ryssen är i antågande. Boken heter: "När hösten kom", utgiven 1945. I kommande nummer gör vi nedslag i denna bok

Månen har stigit upp över skogsbrynet. Den sprider sitt trolska skimmer över ön., glittrar på havet, som jag inte kan se, men vars närhet ständigt anas – och fortsätter sin färd i den klara rymden bakom den ryska kyrkans karakteristiska små kupoler.

Det har småningom blivit alldeles tyst omkring mig. Sorlet från herr Leos lilla handelsbod har upphört, och min gode vän Leo, ty vi har verkligen blivit goda vänner, har tydligen äntligen fått ro att slå sig ned vid sitt välförsedda middagsbord. Hans hus är en långstreckt envåningslänga, som ser oansenligare ut än den egentligen är under de höga träden, som kanta dess åt vägen vettande långsida. Det är icke utan, att trädgården med sina tätplanterade körsbärsträd och aplar erinra mig om en gammal trädgård i min barndoms Småland.

Men ser jag ut över den lite präriebetonade gräsmattan mellan denna och den väl tilltagna tomten, är det de små kupolerna på den ryska kyrkan, vilka fångla mina blickar. De erinra mig om att jag varken är i Småland eller i någon annan trakt av Sverige.

Illustration Cedric Leijonhufvud

Jag sitter vid ett enkelt furubord framför söderfönstret i det lilla rum jag hyr av Leo innanför det han kallar "kontoret", där han har telefon och radio, och är nu den enda turisten som är kvar på ön – i går följde jag min vän Harry till Tallin, då han reste hem till Sverige. Det är en av de första dagarna i oktober, och nattkyllan håller på att vitmena den ödsliga slätten, där ryska kyrkans silhuett står skarp mot himlen. Jag beslutar mig att använda den tid, jag ännu har kvar här på denna lilla ö till att uppteckna mina hågkomster och minnen från denna kanske den sista fria sommar, som dessa våra släktingar på Ormsö och deras landsmän, esterna, i vår forna baltiska provins komma att åtnjuta. Under det månen sakta vandrar över firmamentet, lutar jag mig tillbaka i stolen och upplever i tankarna hela sommaren...

Ormsöbladet har fått tips om tre artiklar i Ärileht (ung. Dagens industri) som berättar om olika entreprenörer på Ormsö. Vi har fått tillåtelse att publicera artiklarna här, och vi sänder många tack till artikelförfattaren Siiri Liiva.

Ärileht skriver om ekonominyheter för Eesti Päevaleht, som är den tredje största dagstidningen i Estland och Delfi, som är den största nyhetsportalen i Estland.

”Livet på små öar” är en sommarserie i Ärileht, där våra affärsjournalister förmedlar berättelser om estniska initiativtagande människor i utkanten av landet.

Nr 1. Algor Streng, Rumpo

Estlandssvensk - en hantverkare som håller traditioner vid liv på Ormsö

Han bygger båtar, är smed och fiskar för att få en inkomst som boende på ön

Av Siiri Liiva 7 juli 2020. Översättning: Monica Ahlström och Marju Tamm (bearbetning efter Google translator)

”Man ska inte tro att det är en stor fiskebåt - nej, jag gjorde den så liten. Det gör den verkligen mångsidig. Först och främst har den inte en köl och det är bra med litet motstånd på grund av att havsnivån vid byn Rumpo fluktuerar nästan en meter om året”, säger Algor Streng (39), född på Ormsö, och som har byggt historiska träbåtar i mer än 15 år bland många andra arbetsuppgifter.

Streng är också en professionell fiskare och fiskar med denna båt till sjöss. Ormsö hembygdsmuseum är en typisk gård från före andra världskriget och som restaurerats med hjälp av svenskarna. Där bygger han en annan båt till en sommargäst på ön.

Här ser vi Algor bakom spanten, han har påbörjat en ny beställning. Bygget sker på hembygdsgården.

”Han blev intresserad av min båt. Vi åkte med den, han gillade den och gjorde en beställning” konstaterar Streng. Han gör en sådan här båt på cirka 150 arbetstimmar. Han lärde sig att bygga historiska träbåtar av Jorma Friberg, forskare vid Aibolands museum, och nu har Algor byggt sin 14:e träbåt. Han arbetar för företaget Vormsi Paat OÜ, som grundades 2006, deras omsättning har varit mellan 6800 och 8500 euro de senaste åren.

Den första båten som byggdes av Streng sjösattes den 10 oktober 2005. Den segelbåten gick till Skottland.

”Den köptes av en blåblodig man med titeln sir framför sig”, säger skeppsbyggaren. Under de senaste

15 åren har Streng också deltagit i byggandet av den historiska vikingabåten ”Väinamere Uisk” och ”Ruhnu Karu”. Båttypen ”uisk” från Muhu/Moon tog fyra år eller minst 10 000 arbetstimmar.

Mästare på flera områden

Utöver att ha byggt båtar har Streng hjälpt till att lägga och förbättra halmtak sedan han var 17 år gammal. Han lärde sig detta av sin far Ants Streng. ”Under fem år gjorde vi dessa tak ganska intensivt, cirka tjugo är här på Ormsö, säger han. Ett halmtak som han gjort kan ses på hembygdsmuseet.

Under de senaste tio åren har Streng också arbetat som smed, han har lärt sig själv på grund av egna behov. Det startade när han började restaurera en gammal gård på ön. ”Behovet var att förbättra olika saker - skjulet behövde krokar, dörrarna gångjärn. Och jag ville göra det som det brukade vara, säger han. I början skedde en hel del misstag, men redan nu framställs sakerna snyggt, ler Streng.

Smidesjärn har sitt eget hörn i hantverksbutiken. Algor Streng är glad över att det är färre saker på hyllan - det betyder att försäljningen går bra!

Hans smedja ligger i mitten av ön, i Hullo, vid kolchosgården i vänstra hörnet av den välvda hallen. Där finns numera en tryckluftshammare som en vän hittade utomhus på Ormsö. ”Den blev helt enkelt vår när vi hittade den. Jag gick för att se efter: den låg på sidan, övertäckt. Jag vet inte hur länge, den har kanske legat där i flera decennier, säger Streng. Reparationerna tog två veckor. I slutändan betalade han 500 euro till ägaren, eftersom den var helt ny, i princip oanvänd.

En Algorkniv. Illustration Charlie

I smedjan hjälper Streng folket på Ormsö att renovera saker och göra souvenirer att sälja. ”Jag har cirka 50 artiklar till salu, säger han. En hantverksbutik ligger i samma byggnad som Ormsö kommunhus i centrum av Hullo, där kan man hitta dem. Den mest populära artikeln av Streng är designade knivar, krokar och kläd- eller handdukhängare. ”Det finns också andra smidesarbeten: alla slags gängjärn, handtag och ugnsställ,” framhäver Streng.

Om båtbyggandet tar minst två månader om året - ibland ett helt år - så är han smed ungefär tre eller fyra. Det kommer också att ta tid att återställa gården, där Streng kommer att leverera. ”Jag arbetar fortfarande för andra tre fjärdedelar av året”, ler Streng. Han hyr ut en segelbåt till turister eller kör dem runt ön på små turer.

”För närvarande är vi fortfarande mycket inriktade på turism. Min egen verksamhet är också ganska mycket relaterat till det, säger Streng. Detsamma gäller för det fiske han började bedriva för några år sedan. ” Det tar längre tid att orientera sig mot detta, eftersom andra verksamheter stör och säsongen kräver sitt eget - jag måste också tjäna pengar för vintern. ”

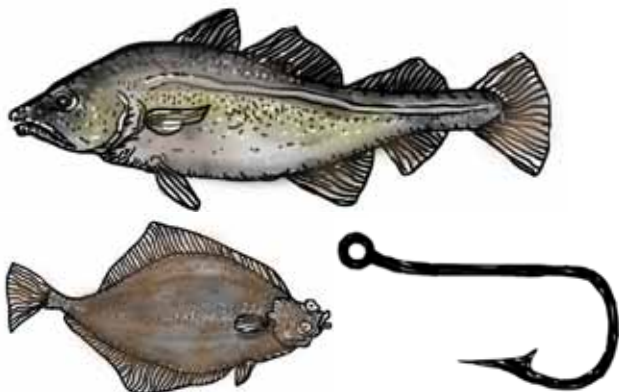

Illustration: Charlie

Hantverkscenter i gårdsmuseet

Även om fiske traditionellt har varit en viktig inkomstkälla för människorna på Ormsö, kan de professionella fiskarna på ön räknas på ena handens fingrar. Streng blev fiskare för några år sedan, fisketillståndet kom senare. ”Det blev helt enkelt vår verksamhet då. Marknaden på vintern är ett problem eftersom fisken säljs på ön, det blir mest på sommaren och sedan som färdiga produkter som rökt fisk, ” säger han. Farfar till Streng, Anders Streng var en svensk från Ormsö, så Algor är ättling till en estlandssvensk. I år fick Algor Streng, på 102-årsjubileet för Republiken Estland, ett erkännande från Ormsö kommun för att han bevarar öns hantverkstraditioner, för sitt båtbyggande och smide.

”Folk säger att jag återupplivar traditioner, men jag skulle säga att jag hellre vill göra det som är praktiskt för mig, ” konstaterar Streng. Till exempel började han bygga träbåtar eftersom han seglade sönder några plastbåtar i barndomen. ”En träbåt är mest praktisk i den meningen: om något går sönder kan det lagas. ”

Under Strengs ledning planeras det att bygga ett hantverkscenter på ön på hembygdsmuseet. Hantverkare kommer att sprida kunskap och skapa workshops. ”Mer

än tio specialiteter kommer dit: båtbyggnad, smed, keramik, tvåltillverkning etc. Det finns ganska många människor här som vill prova på hantverk, förklarar han. Centret planeras för närvarande, och det kan ta flera år att slutföra det. ”Det gick helt enkelt upp för oss att det blir en bättre försäljning av hantverket när man gör det själv, ” tror Ormsöbon.

Algor slipar på en nytillverkad mindre- och inte så djupgående fiskebåt utan köl vilket passar grunda vatten utanför Ormsö.

Ormsö hembygdsmuseum

Ligger i byn Sviby på Pears gård, en kilometer från hamnen innan Hullo. En viktig attraktion för museet är den traditionella rökbastun, som har en bastuugn och för vissa kommer det att eldas på lördag.

Evenemang och workshops äger rum under sommarmånaderna, träbåtstillverkning kan ses i juli, i maj, början av juni och i september rekommenderar jag Hapsalstickning.

Öppet från 20 maj till 13 september från onsdag till söndag från 11 till 17. Biljetten för en vuxen är 2,5 euro och för ett skolbarn en euro.

Museet förvaltas och utvecklas av Vormsi kodukandi ühing, som grundades av svenskarna från Ormsö och har delvis finansierats av dem. På våren och hösten hålls talko inom ramen för underhållsarbetet för museet. Då samlas både lokala och utländska personer.

Museet säljer Ormsö hantverk och souvenirer.

Vantar med mönster från museer

Hantverksbutiken i centrum av Ormsö har också stickade vantar av Marju Tamm, en hantverkare från ön, mönstren kommer från svenska museer. ”Det här är mönster som är gjorda här enligt museerna”, säger Tamm och hänvisar till minst ett par dussin vantar, som finns till salu i hantverksbutiken. Enligt henne samlar de vantmönster från estlandssvenskarnas kusten från svenska museer. ”Beroende på resurser - oavsett om vi går till ett nordiskt museum eller ett lokalt estlandssvenskt arkiv, säger Tamm. Estlandssvenskarna som har migrerat till Sverige är ganska intresserade av dessa museer, men få ester har besökt dem.

Ormsö hantverksbutik

Ligger i samma byggnad som kommunförvaltningen i Hullo. Öppet från 13 juni till 31 augusti från onsdag till söndag från 10 till 16. Under lågsäsongen öppnas det efter överenskommande.

Hantverksbutiken säljer Ormsöhantverk och souvenirer. Här hålls också workshops. Hantverksverkstadens aktiviteter samordnas av Ormsö hantverksförening, där fler än 30 hantverkare från ön är aktiva.

Red. anm: här kan man läsa mer om Väinamere uisk <http://www.uisk.ee/?keel=eng>

Om notisen i Post-och inrikes tidningar 1824

Från Jörgen Hedman publicerat på Facebook den 7 juni 2020

Prästerna på båda sidor ställdes inför problem: ormsö-prästen därför att ett utfärdat hinderslöshetsintyg hade inneburit en form av erkännande som inte Stackelberg hade godkänt och prästerna i Värmdö och Stockholm därför att de då inte visste om männen verkligen var lediga till äktenskap eller inte. De senare fick därför annonsera flera gånger för att eventuella invändningar skulle kunna lämnas in.

Uno Stadius *av Kerstin Hammarin*

I förra numret av Ormsöbladet skriver Monica Ahlström om Uno Stadius. Jag kan komplettera hennes artikel med att rektor Uno Stadius besökte Ormsö i juli 1932. Han var logetemplare i Finlandssvenska storlogen av IOGT och kom till Ormsö för att medverka vid bildandet av en godtemplarloge på ön.

Logen hade sitt första sammanträde den 8 juli 1932, fick namnet "Svenskbygdens väl" och hade sitt högkvarter på prästgården. Medlemsantalet var från början 17. Ordförande blev Johan Vaksam och ekonomiskt ansvarig Thomas Gärdström.

En stor uppgift för logen blev byggandet av ett ordenshus. Johan Fält, Hullo Erkosa, blev ledare för bygget och skänkte tomten. Som ekonomiskt ansvarig utsågs folkskolläraren Thomas Gärdström. På grund av hans förflyttning till Odensholm blev bygget fördröjt, men den 14 augusti 1938 kunde ordenshuset invigas under mycket högtidliga former. Tyvärr hade Uno Stadius avlidit två år innan och kunde inte närvara. Ordenshuset står kvar än idag men numera under namnet Folkets hus. För två år sedan firande Ormsö kom mun 80-årsjubileum genom att plantera två fruktträd vid huset.

Som Monica skriver i sin artikel är Uno Stadius morfar till författaren Märta Tikkanen. För ett antal år sedan var hon på biblioteket i min hemkommun Upplands Väsby och presenterade sin bok, som handlar om hennes morföräldrar. Jag gav mig tillkänna och berättade att jag träffat hennes morfar på Ormsö, visserligen bara 2 år gammal men ändå. Under sitt besök på ön bodde han hos oss i prästgården.

Kerstin berättar också i ett följebrev:

Jag har hittat ett foto. Det är nog taget senare än 1932. Jag verkar vara något äldre. Har suttit med förstoringsglas och försökt känna igen personerna men har inte lyckats så bra. Det är taget utanför prästgården. I bakre raden i mitten står min far [Karl Nilsson-Hammarin] och längst till höger klockaren Johan Lindström., Fällarna [Kerstin står längst fram]. I övrigt vet jag inte. Kanske kortet finns i SOV:s fotoarkiv?

Redaktionen har sökt i fotoarkivet och det finns ett liknande foto men även det utan fler namnuppgifter. Nu ber vi våra läsare om hjälp! Meddela oss om ni känner igen någon.

Det finns ytterligare uppgifter om Uno Stadius i Viktor Amans bok En bok om Estlands svenskar del 4, sid. 397 (om Birkas):

"6 juli 1920 skrev Hans Pöhl till Vilhelm Lundström:

"Vi önska på allvar i höst öppna vår folkhögskola och ha haft samtal om saken med två folkhögskolemän från Finland, Rektorerne Uno Stadius och Einar Spjut." Bägge dessa hade besökt Estland, och den förre var villig att bli föreståndare vid den tilltänkta folkhögskolan."

På sid. 592 om nykterhets-föreningar där man kan läsa lite mer om bildandet av Svenskbygdens väl.

Människor som är ovana att vistas i naturen och som nu försöker upptäcka denna omskrivna företelse på grund av corona- och att man inte har möjlighet att resa som förut, har lett till helt nya upptäckter.

En man i Rimbo i Roslagen bestämde sig en dag att gå ut i spenaten, han var ovan men less på att sitta inne och glo på smittan på tv. Det var andra lukter, och kottar som han lekt med som barn. Han gick på måfå. Efter en fyrtyo minuter kom han ut ur skogen, upptäckte snabbt några hus och en plats han tyckte sig känna igen, trots att han nu hade kommit ut på baksidan. Skolan till vänster och affären framför sig. Han gick runt affären och kom ut på vägen mellan Rumpo och Rälby. Affären var öppen. Han stack in huvudet och sa "Tere" till biträdet bakom kassan och fick en hälsning till svar. Letade fram en kall Wormsiöl ur kylen, betalade och satte sig på bänken mitt emot affären för att svalka sig med drycken. Några bilar passerade. Han tyckte till och med att någon hälsade men han hann inte se ansiktet.

Så tillbaka in i skogen bakom affären med flaskan i hand. Han kom inte ihåg hur han gått men efter ett par timmar kom han ut i Rimbo igen, ett hundratal meter från platsen där han gick in.

– Du Maggan, kan du gissa var jag kom ut efter att ha trampat omkring i skogen?

– Nä.

– Kommer du ihåg när vi förra sommaren besökte släkten i Norrby på Ormsö.

– Javisst

– Och där vi handlade i Hullo, affären du vet.

– Ja, jag vet.

– Där kom jag ut.

– Det gjorde du...? Du, jag är lite upptagen av maten.

– Så jag gick in och handlade en öl och satte mig på en bänk mitt emot affären. Det var till och med folk som hälsade vettu!

– Kom hit så får jag se på dig.

– Att jag inte tänkt på det tidigare.

– Vilket då?

– Inget trassel med biljetter, båthytt och långt att åka från färjan. Det tog fyrtyo minuter härifrån till affären, att gå! Skogen, det var en ny häftig upplevelse. Och här är flaskan förresten.

– Kan du ha fått en fästing? Du fick ju en där i Förby sist, i knävecket och fick hög feber.

– Vad blir det för mat?

– Flygande Jacob.

Om tänkandet och drömmar

– Jag drömde att jag var på Ormsö.

– Jaha.

– Att jag cyklade ner till Rälby klubba och tog ett kvällsdopp i solnedgången.

– Jaha.

– Jag riktigt kände hur det svalkade när jag omslöt av det friska och hälsosamma vattnet.

– Jaha.

– Och sen cyklade jag hem med en fuktig handduk över axlarna. Jag kände mig som en ny människa.

– Jaha.

Arkivgruppen, ändringar

Vi ersätter höstens SOV:s arkivgruppträffar med att besökare får boka tid för besök på kansliet. Vi kan då se till att inte så många kommer samtidigt och se till att rätt person finns där för att hjälpa dig. Om lokalen är ledig kan vi även boka in andra dagar och tider än onsdagar på dagtid.

Att endast ha öppet för bokade besök gör förstås att inga spontanbesök på onsdagarna är möjliga så länge pandemin varar. Maila till info@estlandssvenskarna.org eller ring om tid.

Har du flyttat?

Redaktionen får Ormsöbladet i retur för att mottagaren har flyttat från sin gamla adress. Ibland lyckas vi hitta den nya adressen men ibland går det inte. Vi ber er att kontakta Ormsö hembygdsförening när ni flyttar, kontaktuppgifter finns på sista sidan.

Vid dödsfall

Om person som har dubbelt medborgarskap (alltså både svenskt och estniskt) och har avlidit så ska man anmäla det tillsammans med dödsattesten till estniska ambassaden.

Ormsö Kyrka: Klockringning

Om du vill ha klockringning vid begravning kontakter du:

Ene Rand (talar estniska och lite svenska),

mobil: 00372-53 42 1992 eller

Kerstin Hammarin 08-590 320 45

För visning kontakta:

Kristina Rajando (talar estniska och engelska)

mobil: 00372-56 61 63 95

Ants Rajando (talar estniska och engelska)

mobil: 00372-518 79 57

MINNESADRESSER

Om du vill skänka ett minne efter någon går det bra genom att betala in till OHF. Styrelsen ser då till att skicka en så kallad minnesadress (jämför med postogram).

Det finns minnesadresser med olika fotografier från Ormsö. Texten är, om inget annat önskas: "Till minne av NN har en gåva lämnats till Ormsö hembygdsförening från NN". Önskar ni ytterligare text vänligen meddela OHF detta.

Välj valfri summa, och sätt in på OHF:s plusgirokonto 635 13 76-6.

Ange till vems minne gåvan avser och givarens namn.

Uppge adress till mottagaren av minnesadressen, t ex anhörig eller begravningsbyrå.

Ange vilket datum och plats som är aktuellt.

Uppgifterna kan även meddelas per e-post eller telefon svarare, se sista sidan.

KALENDARIUM

Kontrollera alltid i Ormsöbladet, Kustbon och på SOV:s hemsida om det finns något av intresse, utöver vad som redovisas i detta kalendarium, gällande möten och sammankomster.

Tjugo historiska fotografier från Estland och på estniska folket har blivit färglagda

Text från Estonian World den 9 juli 2020. Översättning: Monica Ahlström

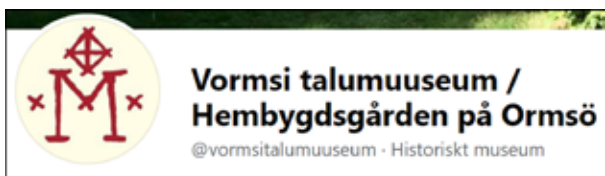
Fotohistorien är ungefär tvåhundra år gammal, men färgfotografi har varit dominant i endast 50 år – sedan 1970-talet. Färg får oss att uppfatta bilden vi ser som mer verklig och tack vare ny teknik, är det nu möjligt att färglägga svart-vita foton ganska bra. Den estniska fotoentusiasten Hanno Puskar, färglägger gamla svartvita fotografier från Estland och på befolkningen. Estonian World visar nu ett urval av hans arbete.

”Skolpojkar i Hullo”. Redaktionen har även fått tips om det färglagda fotografiet från Mati Rahu via Elle-Mall Koppelmaa. De är mycket intresserade av att få veta vilka pojkarna är – vet ni något kan ni höra av er till oss.

Fotot finns hos Rahvusahriiv (Nationalarkivet) reg. nr EFA.327.o.37961. Det svart-vita fotot fanns även med i Ormsöbladet 2019:3, s. 10.

Källa: <https://estonianworld.com/life/twenty-historic-pictures-of-estonia-and-its-people-restored-in-colour/?fbclid=IwAR0LqzRqgwE-H1cMbTvZPnIIPI-vBCi3OW8F9oshwK-1khePZLi2LEirzSmc>

Hembygdsmuseets nya logotyp skapad av Egon Erkmann, fotograf och konstnär boende i Sviby på Ormsö. Han har utgått från solkorset som är unikt för Ormsö samt bokstaven M som både på estniska och svenska är första bokstaven i ordet museum. typsnittet kommer från museets namnplatta. Det finns också tydliga spår i symbolen av den tradition av vävning, broderi och sömnad som följt Ormsös historia.

Charlie Norrman

Tallink Silja rabatter 2020 och ytterligare information

Avtalet mellan estlandssvenska hembygdsföreningar och Tallink Silja AB har förlängts.

Bokning under Coronatider: se Tallink Siljas egen information.

Bokningen av privatresor ska ske på tel 08-22 21 40. Vid förfrågan eller bokning av grupp & konferensresa ring tel 08-22 08 30. Det går även att boka online på www.tallinksilja.se eller mobilapp.

Kolla alltid och jämför priset med aktuellt erbjudande från Club One som kan vara billigare än avtalsrabatten.

Kom ihåg att uppge avtalsnumret 4799.

OBS!

Vid online bokning ska koden 4799 skrivas in i rutan FÖRETAGSKUND

Ormsöbladet är ett informationsblad för medlemmar i Ormsö Hembygdsförening som är en ideell förening vars mål skall vara allmännyttiga.

Medlemsavgift: 250 kr, ungdom tom. 25 år 50 kr. På inbetalningsavin finns även möjlighet att betala in medlemsavgiften till VKÜ, 50 kr. OHF plusgiro nr. 635 13 76 -6

Frågor angående medlemsregistret:

Om du gjort adressändring eller annat som rör medlemskapet.

tel: 076-640 34 34 (svarare)

E-post: ohf@estlandssvenskarna.org

Redaktionsgrupp:

Charlie Norrman. Redaktör.

070 313 85 21

charlie@hellmanmedia.com

Monica Ahlström 070 530 84 54

monica.ahlstrom@bredband.net

Postadress till redaktionen:

Ormsö Hembygdsförening

c/o Estlandssvenskarnas Kulturförening SOV

Wallingatan 34, 5 tr.

S-111 24 Stockholm

info@estlandssvenskarna.org

Manusstopp: 20 febr. 20 maj, 20 aug, 20 nov.

Ormsöbladet utkommer med fyra nummer/år, i mars, juni, september och december.

Varje artikelförfattare ansvarar själv för insänt material. Citera gärna källan till ev. uppgifter.

Lokalen, tel. och öppettider: Wallingatan 34, 5 tr. 08 612 75 99. Onsdagar 10.00-14.00.

OHFs hemsida: <http://ormso.wordpress.com/>

Arkivgruppen ändringar, se sid 15 högst upp.

Tryckt hos:

Katarina Tryck – en del av

Åtta.45 Tryckeri AB

Ormsöbladet nr 3. -2020